



TEATRET



PEDAGOSISK MATERIELL

DEN PRISBELØNTE TEATERFORESTILLINGEN BLIR FILM

HAVBOKA

Med JAN SÆLID

Oppgaver egnet for fagene: norsk, naturfag, biologi og teaterfagene i videregående opplæring men kan også egne seg for undervisning på ungdomstrinnet.

TIL LÆREREN

”Vi har laget et pedagogisk opplegg for forestillingen Havboka spesielt tilpasset til norskfaget, naturfag, og teaterfag ved MDD. Oppgavene er likevel såpass åpne og generelle at de godt kan brukes av andre faggrupper og om hverandre.

Opplegget er tredelt, og under hver del har vi satt inn fagspesifikke kompetansemål som er relevante for oppgavene. Til flere av oppgavene er det vedlagt utdrag fra manus og lenker til bakgrunnsstoff som elevene bør sette seg inn i. Oppgavene kan gjøres både før og etter at klassen har sett forestillingen, med unntak av de oppgavene som er knyttet direkte til forestillingen”

Hilsen Cecilie Elisabeth Fernander Smit og Anne Holtan

INNHALDS- FORTEGNELSE:

Til læreren (2)
Introduksjon om Havboka (4)
Oppgaver egnet for norskfagene (5 - 11)
Oppgaver egnet for naturfag og biologi (12 - 17)
Oppgaver egnet for teaterfagene ved MDD (18 - 23)
Info om billettfond (24)

INTRODUKSJON OM HAVBOKA

NÅR MENNESKET GRÅTER, ER TÅRENE SALTE. KOMMER OGSÅ VI FRA HAVET?

Forfatteren Morten Strøknes undrer seg over vårt forhold til havet i den prisbelønte og kritikerroste Havboka. Rammefortellingen handler om forfatteren og kunstneren Hugo som legger ut på Vestfjorden utenfor Lofoten i en gummibåt for å fange en Håkjerring. Det er vennens fasinasjon for denne haifisken og drømmen om å få se en, som er motivasjon for fisketurene.

UTDRAG FRA HAVBOKA:

"Når han fortalte om håkjerringa, fikk han en spesiell glød i blikket og klang i stemmen. Historiene han hørte som barn, hadde ikke sluppet taket. Hugo hadde sett de fleste fisker og dyr som levde i havet, men han hadde aldri sett en håkjerring. Det hadde ikke jeg heller. Hugo trengte ikke å jobbe for å overtale meg, jeg slukte kroken så å si på instinkt. Også jeg er oppvokst ved havet og har fisket siden jeg var liten gutt"

De to vennene deler en dyp fasinasjon og kjærlighet til havet som forener dem i dette prosjektet. Under fisketurene filosoferer de to over myter, faktakunnskap, fiskeskrøner, poetiske skildringer og historier som kretser om menneskets forhold til, og kunnskap om havet. Som en understrøm i teksten ligger også forfatterens undring over alt det vi ikke vet om det mystiske universet under havoverflaten, og sårbarheten i dette fantastiske økosystemet. Boken påminner oss om hvilket ansvar vi mennesker har for å gjøre bærekraftig bruk av havets ressurser når den henviser til de uopprettelige ødeleggelsene vi allerede har påført dette økosystemet.

Havboka er en rik tekst med mange lag. Den er skrevet som et personlig essay der fiksjon og fakta veksler fritt i en velkomponert struktur. Forestillingen Havboka var et samarbeidsprosjekt mellom Riksteatret og Nationaltheatret. Ole Anders Tandberg er ansvarlig for dramatiseringen av Havboka og har regissert forestillingen. På scenen er skuespilleren Jan Sælid i rollen som Håkjerringa, en hai med menneskelig refleksjonsevne.

Håkjerring er en stor rovhai, større enn sine fryktede slektninger hvithai og hammerhai. Mens de sistnevnte er sørlige arter, er håkjerring utbredt langs det meste av norskekysten og i andre nordlige farvann. Håkjerringa kan bli opptil 7 m lang og 500 år gammel.

OPPGAVER EGNET FOR NORSKFAGET



RELEVANTE KOMPETANSEMÅL FRA LÆREPLAN I NORSK:

Kompetansemål etter Vg1 – studieforberedende utdanningsprogram og Vg2 - yrkesfaglige utdanningsprogram

Muntlig kommunikasjon

1. lytte til og vise åpenhet for andres argumentasjon og bruke relevante og saklige argumenter i diskusjoner
2. bruke fagkunnskap og fagterminologi fra eget utdanningsprogram i samtaler, diskusjoner og presentasjoner om skole, samfunn og arbeidsliv
3. bruke kunnskap om retoriske appellformer i presentasjonermestre ulike roller i samtaler, diskusjoner, dramatiseringer og presentasjoner

Skriftlig kommunikasjon

1. bruke ulike estetiske uttrykksformer i sammensatte tekster
2. gjøre rede for argumentasjonen i andres tekster og skrive egne argumenterende tekster på hovedmål og sidemål
3. skrive kreative tekster på hovedmål og sidemål med bruk av ulike språklige virkemidler
4. innhente, vurdere og bruke fagstoff fra digitale kilder i arbeidet med egne tekster, og følge regler for personvern og opphavsrett

Kompetansemål etter Vg2 – studieforberedende utdanningsprogram

Muntlig kommunikasjon:

1. bruke kunnskap om retoriske appellformer i diskusjoner og presentasjoner

Skriftlig kommunikasjon

1. skrive tekster med klar hensikt og god struktur og sammenheng
2. uttrykke seg med et variert ordforråd og mestre språklige formkrav
3. skrive kreative, informative og argumenterende tekster, utgreiinger, litterære tolkninger, drøftinger og andre resonnerende tekster på hovedmål og sidemål

Språk, litteratur og kultur

1. gjøre rede for norsk språkdebatt og språkpolitikk på 1800-tallet
2. beskrive hvordan ulike forestillinger om det norske kommer til uttrykk i sentrale tekster fra slutten av 1700-tallet til 1870-årene og i et utvalg samtidstekster
3. lese et utvalg sentrale norske og noen europeiske tekster fra middelalderen til og med romantikken, sette dem inn i en kulturhistorisk sammenheng og kommentere form og innhold

Kompetansemål etter Vg3 - studieforberedende utdanningsprogram

Muntlig kommunikasjon

1. lytte til og vurdere argumentasjonen i muntlige tekster i ulike medier og ta stilling til innhold og formål
2. bruke retoriske og digitale ferdigheter til å produsere og framføre sammensatte tekster

Skriftlig kommunikasjon

1. bruke kunnskap om tekst, sjanger, medium og språklige virkemidler til å planlegge, utforme og bearbeide egne tekster med klar hensikt, god struktur og saklig argumentasjon
2. uttrykke seg med et presist og nyansert ordforråd og mestre språklige formkrav
3. skrive kreative, informative og resonnerende tekster, litterære tolkninger og retoriske analyser på hovedmål og sidemål med utgangspunkt i norskfaglige tekster

Språk, litteratur og kultur

1. presentere et utvalg oversatte og originale nordiske tekster
2. analysere, tolke og sammenligne et utvalg sentrale norske og noen internasjonale tekster fra ulike litterære tradisjoner fra romantikken til i dag, og sette dem inn i en kulturhistorisk sammenheng
3. bruke begrepsapparat fra retorikken for å analysere og vurdere ulike typer sakprosaetekster

OPPGAVE 1: TODELT OPPGAVE

OPPGAVE 1A: INDIVIDUELT ARBEID

Skriv et debattinnlegg om hvordan vi forvalter ressursene i havet med utgangspunkt i følgende faktaopplysninger fra manuset til Havboka (neste side).

OPPGAVE 1B: PANELDEBATT

Lag en paneldebatt i klassen, der en gruppe er forsvarere for oljeboring i nordområdene, utbygging av fiskeanlegg og fiske på den måten det praktiseres i dag. Den andre gruppen argumenterer for en bærekraftig forvaltning av ressursene i havet og at måten vi forvalter ressursene på, må endres.

RELEVANTE LENKER

["Feeding fish and farm animals with wood and seawood" av The Explorer. Publisert: ukjent](#)

Anbefalt bruk av tid: 90 min

Side 16:

HÅKJERRINGA

Over to hundre millioner hvaler av ulike arter ble fanget og drept på drøyt hundre år fram til 1970. I løpet av noen få tiår kunne lokale hvalpopulasjoner på titusener bli redusert til noen få forskremte dyr. Den russiske flåten alene tok 25 000 knølhvaler på to sesonger. På seksti år, ble kanskje så mange som 450 000 blåhvaler drept bare i Sørishavet, og allerede på begynnelsen av 1600-tallet ble Grønlandshvalene ved Svalbard så godt som utryddet av hollandske, britiske, tyske og danske hvalfangstskuter -

MORTEN

Grønlandshval-hannene synger flerstemt for å imponere hunnene i parringstida, og de gjentar aldri den samme sangen to sesonger på rad.

HÅKJERRINGA

Alle hvaler kan kommunisere med hverandre over store avstander.

Side 23:

HÅKJERRINGA

De fleste vet at verdens rikeste torskestamme gyter utenfor Lofoten og Vesterålen. Men de samme havområdene er viktige også for kveita, som gyter om vinteren, og silda, som gyter om våren. Tradisjonelt er det også millioner av sjøfugler, men mange bestander er nede på et alarmerende lavt nivå. Grunnen er sammensatt, men én faktor er antagelig at mange fiskeslag som fuglene er avhengig av, som tobis, lodde, kolmule og øyepål, er utsatt for overfiske. De brukes ikke som mat til mennesker, men til oppdrettslaks. I fjordene slipper dessuten lakseindustrien ut så mye gift de bare ønsker.

Torsken og oljeselskapene liker egentlig det samme: Plankton. Mens torsken spiser den fersk i havet foretrekker oljeselskapene at den er blitt to hundre millioner år gammel, og omformet til en klissete, svart substans.

I gamle dager kastet fiskere olje på havet for å bryte bølgene når de skulle redde mennesket fra en synkende båt. Nå kaster industritrålere fisk på havet og verdens rikeste gytebanker trues av olje.

Side 24:

HÅKJERRINGA

Om Tanzania hadde begynt å bore etter olje i Serengeti, ville verdenssamfunnet, sannsynligvis med Norge i spissen, protestert, og kanskje gitt dem en milliard for å la være. Norge deler allerede ut milliarder for å redde regnskogen i Brasil, Ecuador, Indonesia, Kongo og andre steder i tropene men selv har de et like enestående sted, et Serengeti under vann.

Ikke nok med det, ytterst i Lofoten, utenfor Røst, på trehundre meters dyp, ligger det største dyphavsrevet som er oppdaget noe sted i verden. Det er fire mil langt og tre kilometer bredt. Store mengder fisk og bunndyr finner mat og beskyttelse i korallskogene, blant lyserøde, fem meter høye kjempesjøtrær. Ingen organismer på jorda lever lenger enn koraller, de utenfor Røst er over 8000 år gamle. Når en tråler drar jernbommen langs bunnen, ødelegges korallskogene i løpet av sekunder. Fulle trålposer hales opp fra revene mens knuste korallskjeletter ligger igjen på bunnen. Det er som å sage ned trærne for å sanke frukt eller nøtter.

Side 26:

HÅKJERRINGA

Mange av de verste, bestandige miljøgiftene som sirkulerer i øko-systemene, hopper seg opp i nordområdene og ender i de polare dyrene. Noen av giftene får arter til å skifte kjønn, andre kan ødelegge forplantningsevnen og føre til mutasjoner, kreft og andre sykdommer - Håkjerringer har til og med mer gift i kroppen enn isbjørn og en død isbjørn regnes som spesialavfall.

OPPGAVE 2: HÅKJERRINGA FORTELLER

Håkjerringa lever på de store dypene i havet, og nyere forskning viser at den antagelig kan bli opptil 500 år. I forestillingen Havboka forteller skuespilleren Jan Sælid om livet i havet sett gjennom Håkjerringas blikk.

[Se videoklipp/teaser fra forestillingen Havboka med Jan Sælid, HER.](#)

I denne oppgaven skal elevene dramatisere norsk litteraturhistorie sett gjennom Håkjerringas øyne. Tenk dere at Håkjerringa dukker opp til overflaten med jevne mellomrom i løpet av sine 500 leveår. Her møter den forfatterne fra ulike tider som forteller om hvordan de lever på landjorda og bøker de skriver.

Elevene deler seg inn i en "tidslinje" fra 1500 tallet til år 2000. Elevene velger seg en bok og et forfatterskap som representerer den epoken de forteller om. Elevene skal gjøre research om forfatteren, tiden og finne utdrag fra verk av denne forfatteren.

RELEVANTE LENKER

["Språk- og litteraturhistorisk tidslinje" av NDLA.](#)

["Håkjerringa kan bli 500 år gammel" av NRK. Publisert: 15. august 2016](#)

Elevene stiller seg i en rekke som gjenspeiler en tidslinje kronologisk fra 1500 tallet til år 2000 og forteller – gjennom Håkjerringa – om en forfatter fra en tidsepoke.

Anbefalt bruk av tid: 90 min.

OPPGAVE 3: SKRIV ET PERSONLIG ESSAY ETTER FORESTILLING

UTDRAG FRA HAVBOKA

«Å få napp ga meg alltid den samme følelsen av at nesten hva som helst kan komme opp fra dypet. Der nede fantes en egen verden som rommet utallige skapninger jeg ikke visste noe om. I bøkene så jeg bilder av havets kjente arter, og det var mer enn tilstrekkelig: Livet i havet framsto som rikere og mer spennende enn livet på landjorda. Merkelige vesener svømte rundt, nesten rett under nesen på oss, men vi kunne ikke se dem, ikke kjenne dem, bare ane hva som foregikk der nede.»

OPPGAVE 3A

Forberedelse til skrivearbeid: gå inn på [NDLA's nettsted](#) og les om sjangeren personlig essay. Der finner du også et eksempel på et personlig essay.

Diskuter deretter i klassen følgende spørsmål og sett opp noen viktige kjennetegn og råd for å skrive et personlige essay:

- Hvordan få frem den personlige og subjektive formen i det personlige essayet som handler om et tema?
- Gjelder andre kriterier for sakprosaekster enn for fiksjon?
- Hvilke sjangertrekk og kriterier ligger til grunn for det personlige essayet?

OPPGAVE 3B

Etter at elevene har sett forestillingen, lest om og diskutert det personlige essayet, skal de selv få prøve seg som forfattere. De skal skrive et personlig essay om sitt forhold til havet og hva det betyr for dem. De skal også skrive noe om hvordan vi forvalter og bruker havet som ressursbank og søppelkasse.

RELEVANTE LENKER

- [Podcast: "Havet i kunsten" av Litteraturhuset. Publisert: 15. november 2017](#)
- [Dokumentar: "Slaget om kvalen" av NRK. Publisert: 07. mars 2017](#)
- [Debatten: "Plast" av NRK. Publisert 19. april 2018](#)

Anbefalt bruk av tid: 90 minutter

Levering av skrivearbeid etter avtale med lærer.

OPPGAVER EGNET FOR NATURFAG OG BIOLOGI



RELEVANTE KOMPETANSEMÅL FRA LÆREPLAN I NATURFAG OG BIOLOGI:

Relevante kompetansemål for oppgavene etter vg 1

1. observere og gi eksempler på hvordan menneskelig aktivitet har påvirket et naturområde, undersøke ulike interessegruppers syn på påvirkningen og foreslå tiltak som kan verne naturen for framtidige generasjoner
2. gjøre rede for faktorer som virker inn på størrelsen til en populasjon
3. drøfte dagsaktuelle naturfaglige problemstillinger basert på praktiske undersøkelser eller systematisert informasjon fra ulike kilder

Relevante kompetansemål for studiespesialiserende biologi 1 og biologi 2

1. forklare kva omgrepet biologisk mangfald omfattar, og drøfte spørsmål kring ansvaret for å ta vare på biologisk mangfald lokalt og globalt
2. gjere greie for faktorar som regulerer vekst og storleik av populasjonar og forvaltning av bestandar i eit berekraftig perspektiv
3. forklare korleis økosystem kan endre seg over tid, og knyte det til klimaendring og andre miljøproblem

OPPGAVE 1: HÅKJERRINGA

UTDRAG FRA HAVBOKA

«I taren rett under oss lever sei, hyse, torsk, lyr og mange andre arter. Men fra tareskogene fortsetter det nedover. Ved 150–200 meter er nesten alt lys absorbert av vannet; en fjern grålysning, som lyset fra et døende gammelt tv-apparat, er alt som skimtes. På rundt fem hundre meter er det stummende mørkt. Fotosyntesen opphører, og det er over og ut for alle planter, men noen lever der nede»

INTRODUKSJON

Stortaren (*Laminaria hyperborea*) vokser i tette skoger langs hele norskekysten og disse tareskogene er noen av de mest produktive økosystemene i verden. Tareskogen huser et enormt antall alger og dyr. På en tarestilk kan det vokse opp til 50 ulike alger-arter! Sammen med tareplantene danner påvekstalgene et tredimensjonalt habitat som gir mange muligheter for at fisk og andre smådyr kan gjemme seg, spise, jakte og yngle. På én tarestilk er det funnet over 80 000 små virvelløse dyr, som snegler og krepsdyr og fra over 200 forskjellige arter.

OPPGAVEN

1. Tegn opp en Stortare-plante og finn noen arter som lever på tareplantene og i tareskogen.
2. Undersøk om du kan finne to trusler mot tareskogen og forklar hvordan disse kan påvirke utbredelsen av tareskog.
3. Stortaren vokser fra lavvannsgrensen og ned til 30 meters dyp. Hva kan være grunnen til at tareplantene ikke kan vokse dypere? (Hint: Håkjerringas replikk)
4. Hvilke organismer tror du lever dypest i havet og hvilke egenskaper tror du disse organismene har?

RELEVANTE LENKER

- ["Storetare" av storetare.no. Publisert av Dupont Nutrition Norge AS](#)
- ["Bakterier lever dypt under havets bunn" av Kristian Sjøgren. Publisert: torsdag 04. april 2013 av forskning.no](#)
- ["Dypere enn lyset" av Patricio Bernal - Executive Secretary of UNESCO's Intergovernmental Oceanographic Commission \(IOC\) Publisert: våren 2008. Hentet fra Universitetet i Bergen.](#)

Anbefalt tid for opplegget: 90 minutter

OPPGAVE 2: HÅKJERRINGA 2

UTDRAG FRA HAVBOKA

«De fleste vet at verdens rikeste torskestamme gyter utenfor Lofoten og Vesterålen. Men de samme havområdene er viktige også for kveita, som gyter om vinteren, og silda, som gyter om våren. Tradisjonelt er det også millioner av sjøfugler, men mange bestander er nede på et alarmerende lavt nivå. Grunnen er sammensatt, men én faktor er antagelig at mange fiskeslag som fuglene er avhengig av, som tobis, lodde, kolmule og øyepål, er utsatt for overfiske»

OPPGAVEN

I biologien snakker vi ofte om nøkkelarter. En nøkkelart er en art som har stor påvirkning på andre arter i et økosystem og dermed på strukturen og stabiliteten til økosystemet.

1. Finn én art som regnes som nøkkelart i havet og beskriv hva du tror vil skje dersom denne arten blir borte. Tegn et enkelt næringsnett for å illustrere konsekvensene ved tap av en nøkkelart.
2. Undersøk økologiske og økonomiske konsekvensene av overfiske.

RELEVANTE LENKER

- ["Nøkkelart" av Aline Magdalena Lee \(NTNU\). Publisert: 01. oktober 2018 av Store Norske Leksikon](#)
- ["Katastrofal overfiske" av Erik Tunstad. Publisert: torsdag 17. april 2008 av forskning.no](#)
- ["Overfiske av sildebestanden" av WWF-Norge. Publisert av natrufag.no](#)

Anbefalt tid for opplegget: 90 minutter

OPPGAVE 3: GRUPPEOPPGAVE

INTRODUKSJON

Elevene deler seg opp i grupper på fire. Hver gruppe velger én av de fire nevnte oppgavene under. Elevene jobber sammen for å utarbeide en presentasjon som de kan vise til resten av klassen.

1. Koraller
2. Opphopning av miljøgifter i næringskjedene
3. Plastikk i havet
4. Havforsuring

OPPGAVE 1: KORALLER

HÅKJERRINGA:

«Ikke nok med det, ytterst i Lofoten, utenfor Røst, på trehundre meters dyp, ligger det største dyphavsrevet som er oppdaget noe sted i verden. Det er fire mil langt og tre kilometer bredt. Store mengder fisk og bunndyr finner mat og beskyttelse i korallskogene, blant lyserøde, fem meter høye kjempesjøtrær. Ingen organismer på jorda lever lenger enn koraller, de utenfor Røst er over 8000 år gamle. Når en tråler drar jernbommen langs bunnen, ødelegges korallskogene i løpet av sekunder. Fulle trålposer hales opp fra revene mens knuste korallskjeletter ligger igjen på bunnen. Det er som å sage ned trærne for å sanke frukt eller nøtter»

Håkjerringa påstår at Norge har verdens største dyphavsrev. Bruk følgende spørsmål for å utarbeide presentasjonen deres:

- Undersøk hvordan et koralldyr er bygget opp. Har koralldyrene noen likheter med maneter?
- Hvilke forskjeller er det mellom kaldtvannskoraller og varmtvannskoraller?
- Koraller kan leve i symbiose med fotosyntetiserende, encellede alger. Hvilke fordeler har korallene og hvilke fordeler har algen av dette samlivet? Og hvilke begrensinger setter algenes fotosyntese for hvor dypt korallene kan leve?
- Hvilke menneskeskapte faktorer er det som truer korallrevene i dag?
- ["Korallrev" av Karoline Viberg, Carl Støp-Bowitz \(Universitetet i Oslo\) og Rolf Karlsen. Publisert: 07. desember 2020 av Store norske leksikon](#)

OPPGAVE 2: OPPHOPNING AV MILJØGIFTER I NÆRINGSKJEDENE

HÅKJERRINGA:

«Mange av de verste, bestandige miljøgiftene som sirkulerer i øko-systemene, hopper seg opp i nordområdene og ender i de polare dyrene. Noen av giftene får arter til å skifte kjønn, andre kan ødelegge forplantningsevnen og føre til mutasjoner, kreft og andre sykdommer - Håkjerringar har til og med mer gift i kroppen enn isbjørn og en død isbjørn regnes som spesialavfall.»

Håkjerringa påstår at miljøgifter hopper seg opp i dyrene som lever i pol-områdene.

- Kan dere finne eksempler på noen av disse miljøgiftene?
- Hvorfor er dyrene i disse områdene mer utsatt?
- Hvilken betydning har dette for menneskene som spiser dyr fra disse områdene?

- ["Miljøgifter" av Miljødirektoratet. Publisert: 29.05.2020 på miljødirektoratet.no](#)

OPPGAVE 3: PLASTIKK I HAVET

HÅKJERRINGA:

«Torsken har magen full av plast. Ni av ti norske sjøfugler har plast i magesekken».

«En strandet spermasetthval i Middelhavet hadde sytten kilo ikke-nedbrytbar plast i magen. En 6 meter lang gåsenebbhval døde nettopp av sult i fjæresteinene ved Sotra. Mage og tarm var tilstoppet av over 30 plastposer».

Ta utgangspunkt i Håkjerringas replikk for å lage en presentasjon om plasti i havet.

- Hvor kommer plasten fra og hvor ender den opp?
- Hvilke konsekvenser har dette for dyr og mennesker?
- Foreslå ulike tiltak som kan bidra til å redusere problemet med plast i havet.

- ["15 tonn plast havner i havet - hvert minutt" av Kjell Persen og Kjetil H. Dale. Publisert: 15. april 2018 av tv2.no](#)
- ["90 prosent av all plast som renner ut i havet kommer fra 10 elver" av Bård Amundsen. Publisert: tirsdag 19. juni 2018 av forskning.no](#)
- [Dokumentar: "Planet Plast" av NRK. Publisert: 2018](#)

OPPGAVE 4: HAVFORSURING

HÅKJERRINGA:

«Temperaturen og karboninnholdet øker i atmosfæren. Havets automatiske reaksjon på økningen er å absorbere mer CO₂. (Havet har faktisk absorbert halvparten av all karbondioksid som har blitt sluppet ut siden starten på den industrielle revolusjonen.) Men når karbondioksid oppløses i vann, blir vannet surere. Havet nærmer seg nå et surhetsnivå som truer skjell, skalldyr, korallrev, krill og plankton. Dere vil neppe oppleve det i deres levetid, men blir havet for surt, kommer de fleste større marine livsformer til å dø ut. Bare manetene blir igjen.»

- Hvorfor er det akkurat skjell, skalldyr, koralldyr, krill og plankton som vil lide dersom havet blir surere?
- Hvordan kan reduserte CO₂-utslipp reversere denne utviklingen?

- ["Forsuring av havet" av Miljødirektoratet. Publisert: 06. desember 2019 av miljødirektoratet.no](#)
- ["Surt hav truer korallrev" av Torill Nordeng. Publisert: 19. oktober 2011 av NRK](#)

Anbefalt tid for opplegget: 2 x 90 minutter.

Tid avhenger av hvor mange grupper som skal presentere og hvor mye tid som blir satt av til hver gruppe.



OPPGAVER EGNET FOR TEATERFAGENE VED MDD

RELEVANTE KOMPETANSE- MÅL FRA LÆREPLAN FOR MDD

Drama vg 1

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

1. bruke bevegelse, kropp og stemme i forhold til det sceniske rommet
2. utvikle improvisasjon til scenisk form med utgangspunkt i ulike typer materialer, temaer og tekster
3. observere og beskrive eget og andres arbeid og kunne arbeide systematisk med konstruktiv kritikk

Teaterproduksjon 1

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

Skuespillerutvikling

1. bruke ulike teaterpedagogers metoder i grunnleggende skuespillerteknikk
2. vise evne til rolleidentifikasjon og rollekarakterisering
3. nyttiggjøre seg instruksjon og respons

Sjanger og spillestil

1. bruke sjangrer og beherske spillestiler fra ulike epoker
2. bruke musikk, dans og andre sceniske virkemidler i sjangerbestemt forestillingsarbeid
3. drøfte tilnæringsmåter til ulike sjangrer

Teaterproduksjon 2

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

Skuespillerutvikling

1. bruke ulike teaterfornyeres arbeid og teorier i eget skuespillerarbeid
2. beherske grunnleggende skuespillerteknikk og skape et selvstendig uttrykk

Scenisk formidling

1. gjøre rede for bruk av ekspressivitet i skuespillerens uttrykk
2. bruke ulike spillestiler i forhold til scenisk form
3. eksperimentere med sceniske virkemidler i forhold til rolle og scenisk handling
4. drøfte spillestil, virkemidler og tilnæringsmåter

Teaterteori og -analyse

1. analysere og tolke forestillinger og skrive teateranmeldelser

Teaterensemble

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

Ensembleutvikling

1. observere og beskrive eget og andres arbeid og arbeide systematisk med konstruktiv kritikk

Skuespillerutvikling VP1

1. bruke grunnleggende skuespillerteknikk med vekt på utvikling av kropp og stemme
2. vise evne til å oppnå partnerkontakt
3. bruke ulike teaterpedagogers metoder og diskutere deres innvirkning på skuespillerens arbeid

Forestillingsarbeid

1. bruke improvisasjon i utvikling av scenisk tekst
2. bruke ulike typer tekster som grunnlag for visninger
3. bruke enkle sceniske og tekniske virkemidler, og beskrive forholdet mellom innhold, form og rom

OPPGAVE 1: HAVETS HELTER OG SKURKER

OPPGAVE 1A: LAG EN FABEL OM LIVET I HAVET.

Alle elevene i klassen leser utdraget fra manus til Havboka som er vedlagt under. Her beskrives ulike dyr som lever i havet og myter om disse. Elevene velger seg ett havdyr og gjør litt research om dyret de har valgt. Tenk deg at dette dyret er et menneske eller har menneskelige egenskaper.

Deretter lager elevene en rollefabel for sitt dyr:

- Hvem er du?
- Hva er din historie?
- Hva liker du å gjøre?
- Hva er du redd for?
- Er du forelsket?
- Har du en konflikt gående med noen?
- Har du et mål?

UTDRAG FRA HAVBOKA

Side 13:

HÅKJERRINGA:

”Så sent som i 1537 blev et sjøsvin observert i ”det tyske oseaan”, noe som førte til at Vatikanet satte i gang en granskning for å finne ut hva dette kunne varsle. De lærde i Roma fant ut at sjøsvinets nærvær på ingen måte var noe godt tegn. Hele dyret sto for en forvrengning av sannheten – ikke historiene om det, men dyret i seg selv, med alle sine perverse fysiske attributter - det lignet en forstørret gris med drageføtter, huggtenner og øyne over hele kroppen.

Det var de ytterst livaktige tegningene av monstrene i havet som skulle gjøre Olaus Magnus’ Carta Marina berømt; havenhjørninger, flyvende kjempesfisker, sjøkuer med horn, havneshorn, sjøhester store som okser, giftige sjøharer - Noen varsler ufred og krig på jorda, eller fyrsters brå død, andre er i stand til å sluke digre skip.

Hva gjør du for eksempel om du møter på Ziphius? Dette gigantiske monsteret med ugleansikt og krumbøyd nebb. Den bruker ryggfinnen til å stikke eller sage store hull i bunnen av båter, og gjennom hullet eter den mannskapet.”

Håkjerringa leser fra en bok

”Olaus skriver: Ved Norges kyster, eller i havet der omkring, forekommer ”haafisk”, som angriper skip på havet i store skarer og med sjelden hissighet. Den kan til og med spise biter av seg selv, om det kniper.”

MORTEN

”Noen arter blekksprut kan faktisk spise sin egen arm som mat. Den vokser ut igjen. Og hva gjør for eksempel Vampyrroteuthis infernalis, som betyr ”vampyrblekkspruten fra helvete” om den blir angrepet langt der nede i dypet?”

HÅKJERRINGA

”Tja? Om det allerede er stummende mørkt nytter det jo lite å skyte ut blekk.”

MORTEN

”Nemlig! Og vampyr-blekkspruten har et annet knep på lur. Den biter av en av sine åtte armer. Armen driver alene gjennom vannet med små blinkende blå lys. Dette avleder angriperen og gir resten av vampyrblekkspruten anledning til å rømme. Enda mer imponerende er det kanskje at mange blekkspruter er i stand til å skyte ut blekkskyer som har samme kroppsform som dem selv, og som i noen tilfeller lyser av glødende partikler. Vampyr-blekkspruten har fått navnet på grunn av øynene, som er de største i dyreriket i forhold til kroppsvekten. Vanligvis er øynene lyseblå, men på en brøkdell av et sekund kan blekkspruten gjøre dem røde som blod.”

MORTEN

”Jajaja. De har tre hjerter, hjerne i hver arm, nerveceller som oss, - at de er intelligente, er det ingen tvil om. Selv i dag har bare to intakte eksemplarer av koloss-blekkspruten, verdens tyngste blekksprut, blitt studert. Ilanddrevne spermhvaler har blitt funnet med skinnen fullt av dype sugemerker. Kampene mellom kjempe-blekksprut og spermhval har aldri blitt observert av mennesker, men om sjansen hadde budt seg, ville billettene garantert blitt revet bort.”

OPPGAVE 1B: ARBEID MED KOSTYME, LYS OG LYD

To elever tar ansvaret for å skape et scenisk rom med lys og lyd som kan assosieres til universet under havoverflaten. Alle de andre skal lage kostyme/maske til sitt havdyr-menneske. De skal lage en kostyme/maske som gir assosiasjoner til havet, til de dyrene dere har valgt å jobbe med, og til mennesketypen dere assosierer med dyret. Her er det fri utfoldelse av fantasi og kreativitet.

OPPGAVE 1C: IMPROVISASJON MED BEVEGELSE OG SCENISK HANDLING

De to som arbeider med lyd og lys har nå etablert et scenisk rom og har ansvar for å styre dette. Alle dyrene beveger seg fritt i rommet og etablerer sine bevegelsesmønstre. Kanskje har noen av dyrene også en stemme/lyd. Etter hvert begynner dyrene å forholde seg til hverandre. Det oppstår relasjoner mellom dyrene, konflikter og handlingsforløp. Tema for improvisasjon: ”de store fiskene spiser de små, men de små er smartere”.

Klasseleder bør la improvisasjonen pågå minst en halvtime. Klassen samles etterpå og deler erfaringer.

Anbefalt bruk av tid 2 x 90 min.

OPPGAVE 2: TEGNESERIEMIME (BANDE MIMÉE)

HVA ER BANDE MIMÉE?

Bande mimée er en metode og et scenespråk utviklet av den franske teaterpedagogen Jacques Lecoq som etablerte sin egen skole i fysisk teater i 1956 i Paris. L'École Internationale de Théâtre Jacques Lecoq. Flere norske skuespillere har fått sin utdanning der, og en av dem er scenekunstneren Niels Peter Underland som var med å etablere teaterkompaniet Teater Joker i 1990.

Teater Joker har gjort dette scenespråket til sin signaturform, og har skapt mange fantastiske forestillinger for barn og ungdom her i Norge. Bande mimée eller tegneseriemime, er en uttrykksform der aktørene skaper alt som skjer på scenen. Aktørenes kropp og stemme skaper det sceniske rommet og overlater til tilskuernes fantasi og forestillingsevne å være medskapende i illusjonen. Bande mimée tar utgangspunkt i et tomt rom og skaper scenografi, lydkulisser og karakter med kroppen og stemmen som verktøy. Uttrykksformen tar i bruk teknikker fra filmen med oversiktsbilder, spoling, sakte spilling, nærbilder og musikk.

OPPGAVE:

Som inspirasjon og innledning til oppgaven kan klassen se følgende klipp fra youtube som illustrerer teknikken:

1. ["Baron Von Munchhausen". Publisert av Teater Joker - 29.01.2012](#)
2. ["Robin Hood 1 - Off Balance, International Devising Theatre Company". Publisert av Lana Biba - 14.01.2010](#)

Klassen deler seg deretter i to grupper som skal lage hver sin tegneseriemime ut fra hvert sitt scenario inspirert av Havboka. To menn sitter i en liten båt langt ute på havet og fisker etter Håkjerring. De drømmer om storfisken og fantaserer om triumfen det ville være å få den største fisken på kroken. Plutselig hogger det i snøret til en av mennene, og verdens største Håkjerring sitter på kroken. Den er flere hundre år gammel, supersterk og veier over 1000 kg. Det blir en kamp mellom mennene og den store fisken ute på havet. Hvordan går det?

SCENARIO 1:

Etter en lang kamp og mye strev får de to mennene fisken i land. Der står det en flokk med mennesker som har fulgt med på dramaet. Noen er sinte dyrevernere. Hvorfor slapp de ikke fisken fri? Hvorfor drepe en fisk som er uspiselig? En fisk som har overlevd i flere hundre år. Andre hyller de to fiskerne som helter.

SCENARIO 2:

Fisken er sterkere enn mennene. Båten blir dratt ut på havet. Der ute utspiller det seg en kamp på liv og død som fisken til slutt vinner.

Gruppene øver hver for seg og viser for hverandre når de er klare. Det bør settes av minst 90 min. til øving. Etterpå samles klassen og deler erfaringer.

Anbefalt bruk av tid: 2 x 90 min

OPPGAVE 3: TEATERVITERE I STUDIO

1. Arbeid i grupper på tre elever.
2. Etter at dere har sett forestillingen Havboka skal dere anmelde den i et fiktivt tv-program.
3. En elev spiller rollen som programvert og de andre to som teatervitere.

Programverten skal introdusere forestillingen for publikum.

Kort presentasjon av Havboka som Morten Strøknes har skrevet:

- Hva handler den om?
- Hva slags type tekst er dramatisert?

Kort presentasjon av forestillingen:

- Hvem har dramatisert boka
- Hvem har regi, scenografi, lyd
- Hvem er skuespilleren

Programverten leder deretter en samtale mellom de to "teaterviterne" som analyserer forestillingen og snakker om kvaliteter. Hva fungerer godt i forestillingen og hvorfor, og eventuelt hva fungerer ikke så godt og hvorfor? De to "teaterviterne" kan godt mene ulike ting om forestillingen.

Utgangspunkt for samtalen er:

- Regikonseptet
- Dramatiseringen av Havboka. Egner den seg som teatertekst?
- Aktører på scenen og hvordan teksten formidles, spillestil osv.
- Scenografisk løsning og bruk av virkemidler
- Hvilken appell har forestillingen: til hvem om hva?

Elevene skal ta opp programmet på video som senere presenteres for resten av gruppen. Dere kan lage vignettmusikk etc. i etterkant. Bruk fantasien.

Anbefalt bruk av tid: 2 x 90 min

VI TILBYR SPESIALPRIS TIL SKOLEKLASSER OG FRIBILLETTER VIA VÅRT BILLETTFOND

Ønsker du å kjøpe billetter til din klasse? Ta kontakt med ditt lokale kulturhus. Skoleklasseprisen er 110,- + avgift per elev - inkludert lærere som følger med klassen.

Ønsker dere å søke via Riksteatrets billettfond?

SØKNADSSKJEMA - KLIKK HER

Vær oppmerksom på at det er begrenset med billetter.

BESØK I KLASSEROMMET

Ønsker du et digitalt møte med forestillingens skuespillere? Gjerne ta kontakt!

SPØRSMÅL?

Ta kontakt med Riksteatret v/ Julie Vold Bjørkamo
jv@riksteatret.no / 45 63 22 64

Eller les mer på [Riksteatrets skolesider](#).